
A N N A L E S
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XLVII, 3

SECTIO H

2013

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Katedra Bankowości

ZOFIA ŁĘKAWA

Potencjał inwestycyjny gmin województwa dolnośląskiego

Investment potential of Lower Silesian communes

Słowa kluczowe: samorząd lokalny, inwestycje, potencjał inwestycyjny

Key words: local self-government, investments, investment potential

Wstęp

Sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego (gmin) jest z jednej strony determinowana możliwością pozyskania przez nie dochodów własnych i przychodów, z drugiej wielkością potrzeb wydatkowych w zakresie realizowanych przez nie zadań, również tych, które wymagają ponoszenia nakładów inwestycyjnych. O możliwościach inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego decydują przede wszystkim ich dochody i koszty wykonywania bieżących zadań, a także dostępność zewnętrznych źródeł finansowania. W literaturze przedmiotu do skwantyfikowania tych możliwości stosuje się określenie „potencjał inwestycyjny” [Kaczor, Tomalak, 2000, s. 9 i nast.; Lubińska, Będzieszak, 2005, s. 61 i nast.]. Kategoria ta informuje nie tylko o wielkości wydatków inwestycyjnych jednostki samorządu terytorialnego, ale także o zdolności do zaciągania i obsługi długu, a zatem do finansowania wydatków inwestycyjnych zarówno ze środków własnych, jak i zwrotnych źródeł finansowania [Jastrzębska, 2005a, s. 95 i nast.; Szolno-Koguc, 2006, s. 271 i nast.].

Potencjał inwestycyjny można ocenić w sposób syntetyczny, z punktu widzenia możliwości finansowania rozwoju przez samorządy lokalne. W niniejszym opracowaniu przeanalizowano potencjału inwestycyjnego gmin w województwie dolnośląskim i porównano możliwości finansowania rozwoju przez samorządy lokalne, w ramach

trzech typów gmin. Analizę przeprowadzono na podstawie danych ze sprawozdań z wykonania budżetów w jednostkach samorządu terytorialnego w latach 2007–2012, publikowanych przez Regionalną Izbę Obrachunkową we Wrocławiu.

1. Specyfika działalności inwestycyjnej samorządu gminnego

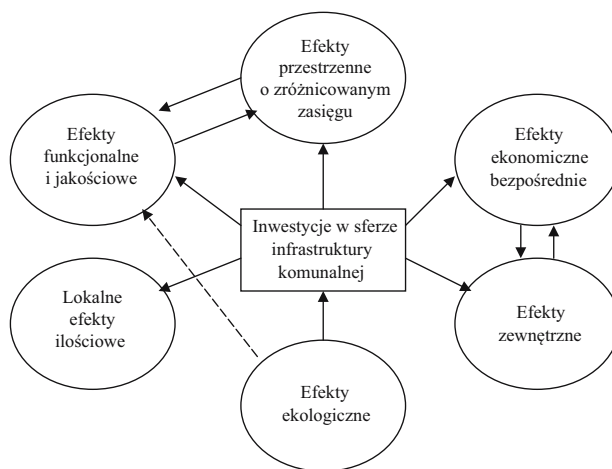
Pod pojęciem inwestycji rozumie się najczęściej wydatek pieniężny, który ma przynieść dochód, lub proces, w którym następuje przekształcenie zasobów pieniężnych w inne dobra [*Inwestycje...*, 2006, s. 13]. Dodatkowo w wielu definicjach akcentuje się też chęć osiągnięcia określonych strumieni pieniężnych w wyniku realizacji przedsięwzięć gospodarczych [Michalak, 2007, s. 14]. Niemniej problematyka funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego (gmin) wymaga dostosowania pojęcia inwestycji do specyfiki ich działalności i zakresu realizowanych zadań. Do najważniejszych zadań realizowanych przez inwestycje samorządu gminnego należą [Czempas, 2004, s. 86 i nast.]:

- poprawa dostępności do usług o charakterze publicznym,
- podniesienie jakości życia społeczności lokalnej,
- pozytywne oddziaływanie inwestycji na zewnątrz regionu – przykładem mogą być inwestycje drogowe, poprawiające standard życia użytkowników także spoza regionu,
- aktywizacja gospodarcza regionu,
- oddziaływanie na struktury ekonomiczne i na koniunkturę gospodarczą w regionie – inwestując, samorząd nie tylko przyciąga kapitał prywatny, ale może także poprzez wybór określonych inwestycji aktywizować określone sektory życia gospodarczego,
- ograniczanie bezrobocia – budując infrastrukturę, gmina tworzy miejsca pracy przy bezpośredniej realizacji inwestycji oraz pośrednio, poprzez współpracę z lokalnymi inwestorami zapewnia im długotrwały rozwój,
- poprawa sytuacji ekologicznej regionu,
- zwiększenie bazy dochodowej na kolejne lata.

Inwestycje samorządowe wyróżnia zakres pozytywnych efektów użytkowych inwestycji, istotnych zarówno z punktu widzenia rozwoju społeczności lokalnej, jak i całej gospodarki. Obszary efektów oddziaływania samorządowych inwestycji komunalnych i ich wzajemne powiązania przedstawia rysunek 1.

Celem inwestycji jednostek samorządu terytorialnego jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej, a nie chęć i potrzeba osiągnięcia korzyści finansowych. Co więcej, wskazuje się na częstą niedochodowość inwestycji jednostek samorządu terytorialnego; wydatki inwestycyjne mogą powodować w przyszłości nawet dodatkowy wzrost wydatków bieżących w związku z kosztami eksploatacji zrealizowanych inwestycji, które często nie znajdują pokrycia w przychodach [Jastrzębska, 2005b, s. 16]. Ponadto inwestycje samorządu gminnego mają charakter ciągły, czyli syste-

matycznie obciążają budżet gminy. Wynika to z konieczności realizacji inwestycji restytucyjnych, zastępujących zużytą fizycznie lub przestarzałą infrastrukturę, oraz z rozwoju samej jednostki samorządu terytorialnego i konieczności dostarczania usług publicznych do nowych jej obszarów [Jarosiński, 2003, s. 116]. Swoista jest też specyfika w zakresie finansowania inwestycji samorządowych. Projekty infrastrukturalne stanowią element wydatków budżetowych, który w długim okresie pokrywany jest tylko dochodami własnymi. Wprawdzie istnieją możliwości pozyskiwania przychodów zwrotnych w postaci kredytu, pożyczki czy emisji papierów wartościowych, ale w dłuższym okresie ostatecznym źródłem finansowania wszystkich inwestycji pozostaje nadwyżka dochodów nad wydatkami bieżącymi [Misterec, 2008, s. 37].

Rysunek 1. Efekty zewnętrzne działalności inwestycyjnej samorządu lokalnego

Źródło: [Jarosiński, 2003, s. 125].

Uwzględniając omówione powyżej aspekty, inwestycje jednostek samorządu terytorialnego należy postrzegać jako zmianę zasobów finansowych będących w dyspozycji samorządu lokalnego w inne aktywa, w celu osiągnięcia określonych korzyści społeczno-ekonomicznych.

2. Własny potencjał inwestycyjny gmin

Analiza zasobów finansowych pod kątem oceny własnego potencjału inwestycyjnego gmin w województwie dolnośląskim zostanie przeprowadzona na podstawie wskaźnika pokrycia wydatków dochodami oraz zdolności do realizacji inwestycji.

Wskaźnik pokrycia wydatków ogółem dochodami pozwala ocenić adekwatność środków finansowych jednostki samorządu terytorialnego do zakresu realizowanych przez nią zadań. Wartość wskaźnika pokrycia wydatków ogółem dochodami w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2007–2012 przedstawia tabela 1. Analiza zmian tego wskaźnika w gminach województwa dolnośląskiego pozwala zauważyć, że w latach 2007–2010 realizacja wydatków przewyższała uzyskane dochody (wskaźnik kształtował się na poziomie poniżej 100%, z tendencją malejącą). Znalazło to wyraz w ujemnym wyniku finansowym budżetu wielu gmin. Od roku 2007 do 2010 rosła liczba gmin z ujemnym deficytem budżetowym, co ilustrują dane w tabeli 2.

Tabela 1. Wskaźnik pokrycia wydatków ogółem dochodami w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gminy ogółem, w tym	103,5	97,1	91,8	89,9	95,44	100,60
• miejskie	106,2	98,4	91,1	88,0	95,33	100,60
• wiejskie	101,9	96,2	93,9	91,9	95,64	99,76
• miejsko-wiejskie	101,8	96,4	91,1	90,2	95,42	101,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [Sprawozdania roczne..., 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

Tabela 2. Liczba gmin w województwie dolnośląskim z deficytem budżetowym w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gminy ogółem, w tym	56	96	138	148	116	68
• miejskie	11	21	29	33	24	14
• wiejskie	28	44	60	67	56	33
• miejsko-wiejskie	17	31	49	48	36	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [Sprawozdania roczne..., 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

Od 2011 roku odnotowuje się wzrost wskaźnika pokrycia wydatków ogółem dochodami, a w 2012 roku, z wyjątkiem nielicznych gmin wiejskich, wskaźnik ten przekroczył 100%. Maleje także liczba gmin z deficytem budżetowym. Niewątpliwie zmiany te wynikają z przesłanek ekonomicznych będących reakcją na zmiany Ustawy z dnia 27 stycznia 2009 roku o finansach publicznych, wprowadzające regulacje prawne w zakresie ograniczenia deficytu w samorządowych budżetach.

Wprowadzono indywidualny wskaźnik zadłużenia (liczony średnią arytmetyczną z 3 lat relacji wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku do dochodów), który będzie obowiązywać od 2014 roku. Ponadto od 2012 roku do samorządowych budżetów ma zastosowanie zasada zrównoważenia budżetu bieżącego (wydatki bieżące nie wyższe niż dochody bieżące powiększane o nadwyżki z lat ubiegłych).

Do oceny zdolności gmin do realizacji inwestycji posłużą następujące wskaźniki: relacja wolnych środków do dochodów ogółem, wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem i wydatków inwestycyjnych do wolnych środków w gminach. Relacja wolnych środków do dochodów informuje o tym, jaka część dochodów zostanie w budżecie po realizacji wydatków bieżących. Poziom wolnych środków w relacji do dochodów ogółem będących w dyspozycji gmin województwa dolnośląskiego przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Wskaźnik wolnych środków w relacji do dochodów ogółem w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gminy ogółem, w tym	22,2	18,6	13,9	15,9	17,74	17,78
• miejskie	21,3	16,8	10,0	13,0	14,61	15,25
• wiejskie	25,7	22,1	18,9	20,7	20,87	20,49
• miejsko-wiejskie	20,4	17,9	14,2	15,2	18,52	18,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [*Sprawozdania roczne...*, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

Im wyższy jest udział wolnych środków w dochodach ogółem, tym korzystniejsza sytuacja finansowa gminy i tym większa jej zdolność do inwestowania. W analizowanym okresie najtrudniejsza sytuacja w zakresie realizacji inwestycji miała miejsce w roku 2009, o czym świadczy największy spadek wartości wskaźnika (o kilka p.p. w stosunku do roku poprzedniego). Obniżanie się poziomu tego wskaźnika jest niewątpliwie sygnałem zwiększającego się zadłużenia gmin. Najkorzystniejsza sytuacja finansowa gmin miała miejsce w roku 2007, kiedy udział wolnych środków w dochodach ogółem był największy w całym analizowanym okresie – wówczas gminy osiągnęły najwyższą zdolność do inwestowania.

Relacja wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem oraz do wolnych środków informuje o stopniu sfinansowania wydatków inwestycyjnych odpowiednio dochodami ogółem i wolnymi środkami. Wskaźniki realizacji wydatków inwestycyjnych w gminach województwa dolnośląskiego przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Wskaźniki wydatków inwestycyjnych w relacji do dochodów ogółem i do wolnych środków w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wydatki inwestycyjne w relacji do dochodów ogółem						
Gminy ogółem, w tym	18,2	20,7	22,2	26,8	22,23	18,19
• miejskie	15,5	17,6	19,1	26,7	19,64	15,24
• wiejskie	23,3	25,2	24,7	28,5	24,91	22,06
• miejsko-wiejskie	17,3	20,5	23,4	25,7	22,84	18,23
Wydatki inwestycyjne w relacji do wolnych środków						
Gminy ogółem, w tym	82,1	111,1	159,2	168,6	125,29	102,29
• miejskie	72,7	104,9	191,1	206,0	134,38	99,98
• wiejskie	90,4	113,8	130,4	137,3	119,36	107,62
• miejsko-wiejskie	85,0	114,8	165,2	169,2	123,33	99,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [*Sprawozdania roczne...*, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

W latach 2007–2012 poziom wskaźnika wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem w poszczególnych typach gmin był mocno zróżnicowany. Po 2007 roku aż do roku 2010 obserwowano duży wzrost wskaźnika wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem. Po 2007 roku również wskaźnik wydatków inwestycyjnych do wolnych środków wynosił znacznie powyżej 100% (w gminach miejskich w 2010 roku przekroczył 200%), co pozwala sądzić, że samorządy gminne w coraz większym zakresie korzystały ze zwrotnych źródeł finansowania w celu pokrycia wydatków inwestycyjnych. Rosnący poziom tych relacji w latach 2007–2010 świadczy o tym, że środki własne gmin zmniejszały się w miarę zaangażowania w realizację inwestycji samorządowych. Sytuacja poprawiła się po 2010 roku, co wiąże się z podkreślanym już wcześniej przy analizie budżetowej wzrostem poziomu dochodów własnych. Nie można też wykluczyć, że wykonanie budżetów od 2010 roku odbywało się już pod wpływem wprowadzonych i zapowiadanych regulacji dotyczących budżetów w kolejnych latach.

3. Zdolność gmin do zwiększania potencjału inwestycyjnego

Ograniczone środki własne gmin w kontekście ich potrzeb inwestycyjnych zmuszają gminy do korzystania ze zwrotnych źródeł finansowania inwestycji. W świetle obowiązujących przepisów gminy województwa dolnośląskiego wypełniają ustawowe

ograniczenia w zaciąganiu zobowiązań. W tabeli 5 przedstawiono wskaźniki poziomu zadłużenia gmin w województwie dolnośląskim w latach 2007–2012.

Tabela 5. Wskaźniki poziomu zadłużenia gmin województwa dolnośląskiego w latach 2007–2012 (w %)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wskaźnik zadłużenia gmin						
Gminy ogółem, w tym:	21,6	22,3	29,3	37,5	40,9	35,9
• miejskie	25,0	24,6	31,7	42,7	45,9	39,4
• wiejskie	16,5	18,3	23,4	38,2	41,1	30,5
• miejsko-wiejskie	21,7	22,7	31,3	29,9	34,0	36,4
Wskaźnik obsługi długu gmin						
Gminy ogółem, w tym:	5,1	5,1	5,1	7,0	5,5	7,78
• miejskie	5,3	5,6	5,6	7,8	5,9	8,76
• wiejskie	4,5	4,4	4,1	5,5	4,7	5,97
• miejsko-wiejskie	5,6	5,3	5,5	7,3	5,7	8,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [*Sprawozdania roczne...*, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

Wskaźnik zadłużenia gmin ogółem i w poszczególnych typach gmin pozostawał na bezpiecznym poziomie, poniżej 60%, ale kilka gmin było blisko ustawowego limitu lub nieznacznie go przekroczyły. Najwyższą wartość relacji łącznych kosztów obsługi długu do dochodów ogółem w gminach odnotowano w roku 2010, a podobna sytuacja miała miejsce w 2012 roku. W pozostałych latach analizowanego okresu wskaźnik ustabilizował się na poziomie około 5% (w gminach wiejskich – 4%). Stosunkowo wysoki poziom wskaźnika świadczy o wysokim zadłużeniu gmin realizujących zadania finansowane w znacznym stopniu deficytem.

Ze względu na konsekwencje związane z zaciąganiem zobowiązań przez gminy ważne jest, na co gminy przeznaczają pozyskane w ten sposób środki. Z punktu widzenia ogólnych zasad racjonalnego gospodarowania istotne jest, aby środki te wykorzystywać na przedsięwzięcia inwestycyjne, bezpośrednio wspierające rozwój danego terenu, co w konsekwencji powinno przyczynić się do wzrostu dochodów budżetowych gminy w kolejnych latach [Kopyściański, 2009, s. 130]. Relację zobowiązań ogółem do wydatków inwestycyjnych w gminach województwa dolnośląskiego przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Wskaźnik zobowiązań ogółem do relacji wydatków inwestycyjnych w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2004–2009 (w %)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gminy ogółem, w tym:	118,3	107,7	132,2	139,9	174,0	217,2
• miejskie	161,0	139,8	166,3	159,9	222,0	293,4
• wiejskie	71,1	72,8	95,0	160,8	128,4	149,9
• miejsko-wiejskie	125,2	110,8	133,5	148,7	169,9	213,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [*Sprawozdania roczne...*, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

Wartość relacji zobowiązań ogółem do wydatków inwestycyjnych we wszystkich typach gmin była wyższa niż 100% (wyjątek stanowiły gminy wiejskie w latach 2007–2009), co pozwala wnioskować, że część długu jest w gminach przeznaczana na finansowanie potrzeb bieżących lub na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

4. Ocena możliwości finansowania przez gminy nakładów związanych z ich rozwojem

Rozwój danej jednostki samorządu terytorialnego wymaga od władz lokalnych systematycznego ponoszenia nakładów finansowych. Analizę możliwości finansowania nakładów związanych z rozwojem jednostek samorządu terytorialnego najczęściej wykonuje się na podstawie kryterium dochodowego, wyrażanego wskaźnikiem [*Metodyka...*, 2009, s. 197]:

$$WPI = \frac{\sum_{t=1}^n WS_t}{\sum_{t=1}^n DO_t} * 100$$

gdzie:

WPI – wskaźnik potencjału inwestycyjnego rozwoju jednostki samorządu terytorialnego dla okresu n lat,

WS_t – wolne środki w danym roku t ,

DO_t – dochody budżetu ogółem w roku t .

Relacja ta wyraża faktyczne możliwości finansowania nakładów związanych z rozwojem danej jednostki samorządu terytorialnego, wynikające z rzeczywistej nadwyżki wolnych środków finansowych. Analiza informacyjna tego wskaźnika wymaga ustalenia układu odniesienia w celu dokonania porównań z innymi jednostkami terytorialnymi. W przeprowadzonej poniżej analizie punktem odniesienia jest

zmiana tego wskaźnika w czasie dla poszczególnych typów gmin oraz ocena danej jednostki samorządu terytorialnego w porównaniu z innymi gminami. W tabeli 7 zaprezentowano syntetyczną miarę potencjału inwestycyjnego gmin w województwie dolnośląskim za okres 2007–2012.

Tabela 7. Potencjał inwestycyjny gmin w województwie dolnośląskim w latach 2007–2012

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007–2012
Gminy ogółem, w tym:	22,19	18,61	13,92	15,91	17,79	17,78	20,59
• miejskie	21,35	16,81	9,98	12,96	14,67	15,25	17,75
• wiejskie	25,74	22,13	18,9	20,75	20,87	20,50	24,91
• miejsko-wiejskie	20,40	17,87	14,19	15,18	18,61	18,30	20,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego [*Sprawozdania roczne...*, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012].

We wszystkich typach gmin potencjał inwestycyjny po 2007 roku malał, aż do najniższego poziomu w roku 2009. W latach 2010–2011 odnotowano wzrost potencjału inwestycyjnego, ale w 2012 roku ta tendencja utrzymała się tylko w gminach miejskich – w pozostałych gminach potencjał inwestycyjny zaczął się nieznacznie obniżać. W tabeli 8 przedstawiono fragment (początek i koniec) rankingu gmin pod względem potencjału inwestycyjnego.

Tabela 8. Fragment rankingu gmin w województwie dolnośląskim

Miejskie			Wiejskie			Miejsko-wiejskie		
Gmina		WPI	Gmina		WPI	Gmina		WPI
1	Karpacz	33,74	1	Kobierzyce	49,15	1	Prusice	39,08
2	Świeradów-Zdrój	31,84	2	Osiecznica	45,19	2	Stronie Śląskie	38,39
3	Szczawno-Zdrój	30,85	3	Długoleka	42,43	3	Twardogóra	38,06
...			...			...		
31	Kowary	9,61	76	Podgórzyn	8,00	53	Głuszycza	8,28
32	Piechowice	7,23	77	Domaniów	6,20	54	Bystrzyca Kłodzka	7,02
33	Wałbrzych	6,44	78	Cieszyn	5,71	55	Jaworzyna Śląska	7,01

Źródło: obliczenia własne.

Zaprezentowana analiza potencjału inwestycyjnego gmin daje możliwość oceny atrakcyjności danej gminy pod względem możliwości przyciągnięcia inwestorów, nowych mieszkańców.

Syntetyczny wskaźnik potencjału inwestycyjnego za okres 2007–2012 umożliwia też ocenę rozkładu badanej zmiennej. W tym celu wyodrębniono następujące grupy gmin ($\bar{e}$ – oznacza średnią arytmetyczną, a δ_e odchylenie standardowe wskaźnika potencjału inwestycyjnego):

- grupa 1 (wysoki poziom potencjału inwestycyjnego): $e_i \geq \bar{e} + \delta_e$,
- grupa 2 (przeciętny poziom potencjału inwestycyjnego): $\bar{e} \leq e_i < \bar{e} + \delta_e$,
- grupa 3 (niski poziom potencjału inwestycyjnego): $\bar{e} - \delta_e \leq e_i < \bar{e}$,
- grupa 4 (bardzo niski poziom potencjału inwestycyjnego): $e_i < \bar{e} - \delta_e$.

W tabeli 9 przedstawiono dane zbiorcze dotyczące syntetycznej oceny potencjału inwestycyjnego gmin w województwie dolnośląskim za okres 2007–2012.

Tabela 9. Struktura syntetycznego potencjału inwestycyjnego w grupach gmin województwa dolnośląskiego

Grupa	Gminy							
	Ogółem		Miejskie		Wiejskie		Miejsko-wiejskie	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1	26	15,66	5	15,15	15	19,23	6	10,91
2	47	28,31	11	33,33	23	24,49	13	23,64
3	56	33,73	8	24,24	30	38,46	18	32,72
4	37	22,28	9	27,27	10	12,82	18	32,72

Źródło: obliczenia własne.

Gminy w województwie dolnośląskim charakteryzują się bardzo zróżnicowanym potencjałem inwestycyjnym. Około 60% z nich ma niski bądź bardzo niski potencjał inwestycyjny. Na tle wszystkich gmin najlepiej wypadają gminy miejskie, wśród których blisko połowa charakteryzuje się wysokim lub bardzo wysokim potencjałem inwestycyjnym. Najniższy potencjał inwestycyjny odnotowano w gminach miejsko-wiejskich.

Zakończenie

Przeprowadzona (w wybranych obszarach) analiza potencjału finansowego gmin województwa dolnośląskiego pokazała, że po 2007 roku system dochodów gmin nie był dostosowany do nałożonych na nie zadań, o czym świadczy ujemny wynik budżetu w analizowanym okresie. Sytuacja zmieniła się w 2012 roku, ale głównie za

sprawą regulacji prawnych wprowadzających ograniczenia deficytu w samorządowych budżetach. We wszystkich typach gmin rosły też wydatki ogółem. Od 2008 roku poprawiała się struktura wydatków – obniżał się udział wydatków bieżących, przy stałej tendencji wzrostu wydatków majątkowych. Duży wpływ na wzrost wydatków majątkowych w gminach miało dofinansowanie projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych, natomiast zmiany w wydatkach bieżących były spowodowane głównie czynnikami zewnętrznymi, a nie wynikały z poprawy zarządzania finansami w gminie.

Z powodu braku odpowiednich własnych źródeł finansowania nie można oczekiwać zwiększenia potencjału inwestycyjnego gmin z nadwyżek operacyjnych bez istotnej zmiany struktury finansowania tych jednostek. Wzrost kosztów finansowania zadań bieżących i wewnętrzna nierównowaga budżetowa sprawiają, że w kolejnych latach tych nadwyżek nie będzie można efektywnie zwiększać. Bieżącą kondycję finansową gmin, a tym samym ich potencjał inwestycyjny, może poprawić wzrost dochodów ludności i przedsiębiorstw, przekładający się na wielkość wpływów z podatków dochodowych.

Przy ograniczonych środkach własnych gminy, w celu pokrycia wydatków inwestycyjnych, w coraz większym zakresie korzystają ze zwrotnych źródeł finansowania. Mimo że gminy nie przekroczyły obowiązujących limitów zadłużenia, to w ujęciu zagregowanym osiągnęły już maksymalny pułap zadłużeniowy. Przeprowadzona analiza pozwala przypuszczać, że część długu jest przeznaczana na finansowanie potrzeb bieżących w gminach lub na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Niewątpliwie sytuacji finansowej w wielu gminach nie poprawią nakładane na jednostki samorządu terytorialnego kolejne limity zadłużenia (obowiązujący od 2014 roku tzw. indywidualny wskaźnik zadłużenia). Niemniej należy podkreślić, że indywidualny wskaźnik zadłużenia zniesie obecne ograniczenia dotyczące jednostek samorządu terytorialnego o znacznym potencjale rozwojowym, dla których zaciąganie nawet znacznych zobowiązań finansowych będzie instrumentem bezpiecznej polityki rozwojowej, a z drugiej strony należy zauważyć, że zapowiedź nowych regulacji już dyscyplinuje gminy, w których wysokie obciążenie dochodów spłatami zobowiązań powoduje ostrożność przy zaciąganiu nowych kredytów. Ograniczone możliwości finansowania inwestycji ze zwrotnych środków finansowych i funduszy unijnych skutkują tym, że w rozwoju danej jednostki samorządu terytorialnego większą rolę musi odgrywać własny potencjał inwestycyjny.

Bibliografia

1. Czempas J., *Inwestycje gminne – znaczenie i pomiar*, [w:] *I Forum Samorządowe. Polska samorządność w integrującej się Europie*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.
2. *Inwestycje rzeczowe i kapitałowe*, J. Różański (red.), Difin, Warszawa 2006.
3. Jastrzębska M., *Polityka budżetowa jednostek samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2005a.

4. Jastrzębska M., *Polityka inwestycyjna jednostek samorządu terytorialnego*, „Samorząd Terytorialny”, nr 9, 2005b.
5. Jarosiński K., *Finansowanie inwestycji komunalnych w Polsce w warunkach samorządności lokalnej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2003.
6. Kaczor T., Tomalak M., *Potencjał inwestycyjny jednostek samorządu terytorialnego*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2000.
7. Kopyściański T., *Ocena stanu zadłużenia dolnośląskich gmin w latach 2004–2009*, [w:] *Finanse 2009 – teoria i praktyka. Finanse publiczne II*, B. Filipiak, B. Walczak (red.), Zeszyty Naukowe nr 547, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009.
8. Lubińska T., Będzieszak M., *Własny potencjał inwestycyjny jako miara pozycji wydatkowej gmin*, [w:] *Budżet państwa i samorządów, decentralizacja – oświata*, T. Lubińska (red.), Difin, Warszawa 2005.
9. *Metodyka kompleksowej oceny gospodarki finansowej jednostki samorządu terytorialnego*, B. Filipiak (red.), Difin, Warszawa 2009.
10. Michalak A., *Finansowanie inwestycji w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
11. Misterek W., *Zewnętrzne źródła finansowania działalności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego*, Difin 2008.
12. *Sprawozdania roczne z wykonania budżetów gmin województwa dolnośląskiego za rok 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012*, Regionalna Izba Obrachunkowa we Wrocławiu.
13. Szolno-Koguc J., *Wybrane wskaźniki kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie*, B. Filipiak, A. Szewczuk (red.), t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2006.

Investment potential of Lower Silesian communes

Investments made by entities of local self-government are perceived as a conversion of assets held by local self-government into other assets in order to achieve certain social and economic benefits. Investment potential of entities of local self-government depends on their income and costs of completing current tasks, and also on the ease of access to external sources of funds. This paper analyses and evaluates potential financing of development by self-government in communes of Lower Silesian voivodeship from 2007 to 2012, based on selected quantitative measures.